

DOI 10.36074/logos-01.10.2021.v1.19

ВСТАНОВЛЕННЯ ПОРОГОВОЇ КОНЦЕНТРАЦІЇ ФОТОСЕНСИБІЛІЗАТОРА «ФОТОЛОН» ДЛЯ ПЕРЕЩЕПЛЮВАНИХ ЗЛОЯКІСНИХ КЛІТИН ЛЮДИНИ ЛІНІЇ А-549

Лавренчук Галина Йосипівна

докт. біол. наук, професор, завідувач лабораторії клітинної радіобіології
Інституту експериментальної радіології
Державна установа
«Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»

Почапінський Олексій Дмитрович

аспірант лабораторії клітинної радіобіології
Інституту експериментальної радіології
Державна установа
«Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»

А.В. Чернишов

ст.н.співр. лабораторії клітинної радіобіології
Інституту експериментальної радіології
Державна установа
«Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»

УКРАЇНА

Метод фотодинамічної терапії (ФДТ) є одним із ефективних малоінвазивних сучасних методів лікування диспластичних змін і злоякісних новоутворень, особливо на ранніх стадіях розвитку. Для успішного виконання ФДТ необхідні певні умови, а саме: оптимальна концентрація фотосенсибілізатора (ФС), опромінення світлом оптичного діапазону певної довжини хвилі, що відповідає максимуму поглинання фотосенсибілізатора і достатньою щільністю потужності випромінювання, яке поглинається пухлиною. Активна речовина фотосенсибілізатора «Фотолон» – хлорин E₆ – вибірково накопичується у патологічній тканині (доброякісні та злоякісні новоутворення різного ґенезу і локалізації) [1, 2] і при локальному впливу світла з довжиною хвиль 630-670 нм (червоне світло) забезпечує фотосенсибілізуючий ефект, який призводить до пошкодження пухлинної тканини. «Фотолон» також є високоінформативним діагностичним засобом при спектрофлуоресцентному дослідженні.

Метою дослідження було вивчення цитотоксичного впливу фотосенсибілізатора «Фотолон» на перещеплювану культуру клітин лінії недрібноклітинного раку легені людини – А-549, дослідження структурних та морфофункціональних змін.

Цитотоксичні властивості ФС, його здатність впливати на виникнення патологій, пов'язаних зі зміною структури й функціонування клітин, вивчали на клітинній лінії недрібноклітинного раку легені людини – А-549. Досліджувані клітини А-549 (отримані з Банку клітинних ліній ІЕПОР ім. Р.Є.Кавецького НАН України) культивували в повному поживному середовищі RPMI 1640 («SIGMA»,

США), що містить 4 ммоль/л L-глутаміну, 10 % ембріональної сироватки теляти («SIGMA», США), 40 мкг/мл гентаміцину у зволоженій атмосфері з 5 % CO₂ при 37°C у флаконах для культур клітин 50 мл (DELTALAB, Spain). Заміну середовища проводили кожні 3 доби. Пересів клітин здійснювали за допомогою 10% розчину трипсину при утворенні клітинами суцільного моношару (4–5 доба росту). Для дослідження чутливості клітин до фотосенсибілізатора суспензію клітин висаджували у флакони з покривним склом площею (8x16) мм в концентрації 5x10⁴ клітин/мл в 2 мл повного поживного середовища. Через 24 год. вносили досліджувану сполуку у концентраціях: 0,25 мг/мл, 0,50 мг/мл, 1,25, мг/мл та 5 мг/мл та інкубували клітини за стандартних умов 24 год, після чого на 3, 4, та 5 доби готували препарати для оптичної мікроскопії: клітини фіксували у 70° етанолі, відмивали проточною холодною водою і забарвлювали гематоксиліном-еозином. Забарвлені препарати після просвітлення у ксилолі наклеювали на предметне скло канадським бальзамом.

Клітинні відповіді оцінювали у різні терміни культивування клітин за загальноприйнятими показниками життєздатності: проліферативна і мітотична активність та кількість атипичних клітин. Проліферативну активність клітин оцінювали за кінетикою росту. Під оптичним мікроскопом «Axioscop» (West Germany) при збільшенні у 1000 разів у межах сітки методом випадкових полів по С. Б. Стефанову підраховували загальну кількість клітин, кількість мітозів і кількість атипичних клітин. Мітотичний індекс та індекс полікаріоцитів розраховувався на 1000 клітин (%). Статистичний аналіз вірогідності отриманих даних проводили за допомогою t-критерію Стьюдента, використовуючи неліцензовані комп'ютерні програми Microsoft Excel та Biostat з попередньою перевіркою гіпотези про нормальний закон розподілу випадкової величини за критерієм Колмогорова – Смірнова.

Дія фотосенсибілізатора «Фотолон» на клітини лінії А-549 в концентраціях, при яких не спостерігається цитотоксичний ефект, морфофункціональний стан суттєво не змінюється за всіма досліджуваними характеристиками. Тобто, при низькій (0,25 мкг/мл) концентрації ФС на клітини лінії А-549 не відбувається кластогенних порушень та змін клітинної проліферації.

Водночас, було встановлено, що при додаванні до культури клітин А-549 ФС «Фотолон» зміна структури моношару спостерігалась уже за концентрації 0,50 мкг/мл, а саме: щільність клітинної популяції була значно меншою, ніж в інтактних культурах; зменшувалась мітотична активність і наростала кількість атипичних клітин – двоядерних і клітин з мікроядрами, а також апоптотичних клітин на різних стадіях. Це може свідчити про генотоксичну дію фотосенсибілізатора. Морфологічні зміни клітин проявлялись у вигляді вакуолізованої цитоплазми, ацентрично розміщеними ядрами. Форма клітин, зазвичай епітеліоподібна, трансформувалась у полігональну з багатьма псевдоподіями і виростами. Збільшення концентрації ФС 1,25 та 5,00 мкг/мл призвело до деструктивних змін клітинного моношару: зменшення розмірів клітин, втрати цитоплазми, зменшення кількості мітозів, збільшення аномальних клітин (двоядерних та клітин з мікроядрами). Одночасно виявляли збільшення кількості клітин з різноманітними ядерними протрузіями – ядерними аномаліями, такими як каріорексис, хвостаті ядра, ядра атипової форми, гантелеподібні ядра тощо.

Висновок. Представлені результати експериментальних досліджень впливу фотосенсибілізатора «Фотолон» на перещеплювані злоякісні клітини людини лінії А-549 з метою встановлення порогової концентрації для

ефективності фотодинамічного впливу свідчать, що морфофункціональні характеристики культури злоякісних клітин змінюються в залежності від концентрації фотосенсибілізатора. Із збільшенням концентрації «Фотолон» зменшуються щільність клітинної популяції та мітотична активність. Водночас з'являються атипів клітини (двоядерні та з мікроядрами), апоптотичні клітини, що може вказувати на генотоксичну дію фотосенсибілізатора.

Список використаних джерел:

- [1] Таранец Т. А., Сухова Т. Е. & Романко Ю. С. (2007) ФДТ базально-клеточного рака кожи с локальным и внутривенным использованием фотосенсибилизатора хлоринового ряда «Фотолон». *Альманах клинической медицины*, (15), 283-288.
- [2] Южаков В. В., Бурмистрова Н. В. & Фомина Н. К., (2016) и др. Морфофункциональные характеристики саркомы м-1 крыс после фотодинамической терапии с производным бактериохлорофилла. *A. biomedical photonics*, (5(4)), 4-14. <https://doi.org/10.24931/2413-9432-2016-5-4-4-14>